

באלהים נעשה-חיל וְהוּא יְבוֹס צְרִינוּ:

היבטים לשוניים בפרשת אחרי פד

דקדוקי קריאה בפרשת אחרי, בהפטרה, ובראשון של קדושים

טז א בְּקִרְבָּתָם: הקו"ף בקמץ קטן, הרי"ש בשווא נח ואין דגש קל בבי"ת שלאחריה	
טז ב בְּעֶנְוֹן: העמדה קלה בבי"ת להדגיש את הסגול המורה על מיודע	
טז ד כְּתָנֶת-בֹּד קֶדֶשׁ: טעם קדמא על המילה בֹּד, אין לקרוא בטעות 'כתנת בד-קדש' ¹	
טז ז וְהַעֲמִיד: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה	
טז י יַעֲמַד-חֵי: יו"ד ראשונה בקמץ גדול	
יב גִּחְלִי-אֵשׁ: געיה בגימ"ל	
טז טז מִטְמָאֵת ... טְמֵאָתָם: בשתי המילים המ"ם בשווא נח ויש להיזהר מהבלעת האל"ף, לא: מטומות ולא טומותם	
טז כ הֵחֵי: טעם סו"פ האריך את תנועת החי"ת מפתח לקמץ לכן הה"א מנוקדת בסגול	
טז כו וְהַמְשִׁלָּח: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע, אין לחוש לספרים אשר ניקדו שם חטף פתח שאינו אלא להורות על הנעת השווא	
טז כט בְּעֶשְׂוֹר: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע.	
הָאֶזְרָח: בזקף קטן, ולא גדול. בְּתוֹכְכֶם: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים	
יז ג יִשְׁחָט... יִשְׁחָט: החי"ת בפתח	
יז ד וְאֶל-פֶּתַח: על פי רוב מוטעם בגרש	
יז יב לֹא-תֹאכַל דָּם: טעם נסוג אחור לת"ו. לֹא-יֹאכַל דָּם: טעם נסוג אחור ליו"ד	
יז יג בְּעֶפְרָ: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע ²	
יח ב אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: טעם טפחא בתיבת אֲנִי	
יח ה וְחֵי: וי"ו קמוצה ³	
יח ז לֹא תִגְלֶה ... לֹא תִגְלֶה: כאשר המילה מוטעמת באתנח הלמ"ד בצירי, וכאשר היא בטיפחא (טרחא) הלמ"ד בסגול	
יח כ שְׁכַבְתָּךְ: הכ"ף בקמץ קטן וכן הוא בהמשך פס' כג. לְטִמְאָה-בָּה: הטי"ת בקמץ קטן, התיבה מוטעמת בטעם סו"פ בלבד	
יח כא לְהַעֲבִיר: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה	

¹ טעות נפוצה שמקורה ברצון הבלתי מודע מצד הקורא 'לאזן' את מספר ההברות משני צדי היחידה, הכוונה היא שהקורא על פי הטעות מקבל 3 הברות מצד ימין (אם נספור את השווא הנע כהברה לצורך העניין) ו-3 הברות משמאל. כאשר הנכון הוא 4 מימין ו-2 משמאל.

² כן צריך לנקד בברכת כיסוי הדם, לגורסים מילה זו בברכה

³ רבים נכשלים בציטוט הפסוק וקוראים וי"ו בשווא

יח כג לְרַבֵּעָה: כאן הה"א במפיק. בקדושים כ טז ללא מפיק. תָּבֵל: המילה כולה בסגול⁴, הקורא בצירי או במלרע משנה משמעות

יח כד אֶל-תִּטְמְאוּ: העמדה קלה בתי"ו מפני הגעיה שם, יש להיזהר בקריאתה בחירק (משקל סביל בנין התפעל) ולא בשווא (משקל פעיל)

הפטרות אחרי לאשכנזים⁵ עמוס ט:

ז כְּשֵׁיִם: השי"ן בחירק חסר והי"ד אחריו בחירק מלא, יש לקרוא: כושי-יים, דין דומה לגבי וּפְלִשְׁתִּים בהמשך הפסוק

ט וְהִנֵּנוּתִי: הוא"ו בפתח והטעמה מלעיל, כן הוא במדויקים; בקורן ודומיו, הטעם בתי"ו – ואינו נכון!

י כָּל חֲטָאֵי עַמִּי: טעם טפחא בתיבת כָּל

יא הַנִּפְלֹת: הפ"א בסגול⁶ למרות האתנח!

יב עֲשֵׂה זֹאת: טעם נסוג אחר לעי"ן

יד נִשְׁמֹות: שי"ן פתוחה ודגש חזק במ"ם, מלשון שממה ולא רבים של נִשְׁמָה

הפטרות אחרי לספרדים יחזקאל כב

ב וְהִוָּדַעְתָּה: לבטא את המפיק

ג לְטִמְאָה: הטי"ת בקמץ חטוף (קטן) אין להבליע את האל"ף, לא לְטוֹמָה

וּנְתַתִּיד חֲרָפָה: עלולה להבליע כאן אות למי שאינם מבחינים בין כ"ף רפויה לחי"ת

ו הִיוּ בָּדִ: הטעם נסוג לה"א, שִׁפְד־דָּם: הפ"א בקמץ קטן

ח הִיוּ בָּדִ: הטעם נסוג לה"א, שִׁפְד־דָּם: הפ"א בקמץ קטן, אֶכְלוּ בָּדִ: הטעם נסוג לאל"ף והכ"ף בשווא נע.

יב שִׁפְד־דָּם: הפ"א בקמץ קטן, לְקַחְתָּ: החי"ת בפתח, התי"ו בדגש קל, וּתְבַצְעִי: התי"ו והצד"י דגושות בשווא נע, אין להבליע את העי"ן, לא וּתְבַצְעִי! בַּעֲשֶׂק: הבי"ת בפתח אע"פ

שלפי הכלל צפוי כאן קמץ, שְׂכַחְתָּ: החי"ת בפתח, התי"ו בדגש קל

טז וַיִּדְעַתָּ: העי"ן בפתח והתי"ו בדגש קל

ראשון של קדשים:

יט ט וּבִקְצָרְכֶם: געיה בוא"ו והבי"ת בשווא נח

יט י לַעֲגִי: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המסמל מיודע

⁴ נוסף לסימן המסורה הארץ מתחת כלומר כשהטעם למטה הוא במשמע ארץ, יש סימן אחר של ר"א בחור שני פסוקים במשלי ו טז שֶׁש־הִנֵּה שָׁנָא ה' כלומר תָּבֵל בניקוד סגול בעל שש נקודות תחת האותיות הוא תועבה שה' שונא; ל

כד אֲרַבְעָה הֵם קִטְנֵי-אֶרֶץ המילה תבל כשהיא בצירי יש לה ארבע נקודות תחת האותיות היא במשמע של ארץ.

⁵ בלוח לא"י מורה לקרוא כאן הפטרת קדושים, אבל אין טעם לדבריו

⁶ ולמרות ההרגל, וצריך לתקן בשיר ובברכת המזון של סוכות

⁷ הפתח כאן תמורת שווא, ולכן הדגש הוא קל

זרע שמשון. אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בָנֵי אֶחָד בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ. במדרש: אמר ר' חייא בר אבא באחד בניסן מתו בניו של אהרן, ולמה מזכיר מיתתם ביוה"כ, אלא מלמד כשם שיוה"כ מכפר, כך מיתתם של צדיקים מכפרת, ומנין שיוה"כ מכפר, דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם (ויקרא טו, ל), ומנין שמיתתם של צדיקים מכפרת, שנאמר וַיִּקְבְּרוּ אֶת עֲצָמוֹת שְׁאוּל וְכו' וַיַּעֲתֵר אֱלֹהִים לְאַרְצָן (שמואל ב, כא, יד) וכו' ע"כ. וצ"ע מה היא קושיית המדרש 'מנין שיוה"כ מכפר', הלא הרבה פעמים מוזכר בתורה ענין הכפרה שיש ביוה"כ. ויש לומר דבגמרא (יומא פו.) מצינו הרבה חלוקי כפרה, יש עבירות שמתכפרות בתשובה לבדה, ויש מהן שצריכות גם את יוה"כ, ויש שצריכות גם יסורין או מיתה. עוד אמרו שם כמה חילוקים בין תשובה מיראה לתשובה מאהבה שהיא התשובה המעולה. והנה התשובה שעושים הבריות בעת מיתת הצדיק היא תשובה מיראה, וכמו שפירש הרי"ף שם. ומעתה יתבארו על הנכון דברי המדרש, שבתחילה אומר שכשם שיוה"כ מכפר לגמרי אף אחר תשובה מיראה, וכמ"ש המפרשים על דברי הגמרא שם דתשובה תולה ויוה"כ מכפר' שהכוונה אף ע"י תשובה מיראה, כך מיתת הצדיקים מכפרת אחר התשובה שיעשו בני דורו אע"פ שהתשובה שבאה אחר מיתת הצדיק היינו תשובה מיראה לבד, שנפחדים מחמת מיתת הצדיק.

ואחר כך חוזר המדרש ומקשה, ומנין שיוה"כ מכפר לגמרי אף אחר התשובה מיראה לבד, דלמא אין יוה"כ מכפר לגמרי אלא אחר התשובה מאהבה דוקא. ועל כך מתרץ המדרש שיש להוכיח כן מהפסוק שבהמשך הפרשה 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטוהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו'. דלכאורה מיותר סוף הפסוק 'לפני ה' תטהרו'. וצ"ל כמו שכתב הרי"ף שם, וז"ל: אם עבר על ל"ת ועשה תשובה מיראה, הוא תולה ולא מכפר עד שיבוא יוה"כ ויכפר, שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם' גמר הכפרה 'מכל חטאותיכם'. אבל אם התשובה היתה 'לפני ה', דהיינו מלב ומנפש, כי ה' יראה ללבב ששב בכל לבו, אז, 'תטהרו' מכל וכל בלי כפרת יוה"כ, עכ"ל. הרי להדיא מרישא דקרא דתשובה מיראה ג"כ מועיל.

מלא העומר. בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ. יראה דהנה כתיב בפרשת שמיני וַיִּקְחוּ בָנֵי אֶחָד נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זֶרֶחַ אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתָם (ויקרא י, א). ויש לדייק שאמר ויתנו 'בהן' אש, וישמו 'עליה' לשון יחיד. ולמה לא אמר 'עליהן', כמו שנאמר בפרשת קרח וַיִּתְּנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת. (במדבר טו, ז), אמנם יתכן לומר, דלכאורה הרי כתיב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֶחָל מוֹעֵד בְּבֹאֹ לְכַפֵּר בְּקִדְשׁוֹ וְתָנָן (כלים א ט) פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. א"כ בהא נמי שלא כדין עשו שנכנסו גם שניהם לפני ולפנים. לכן יש לומר שבודאי לא ידעו חד בחבריה, ונכנסו גם שניהם, והנה ידעו שלא יתכן להקריב שני קטורת, שלא מצינו רק אחד, ואחר שכבר היו בפנים גם שניהם, אם יקטיר אחד, נמצא שלגבי השני הוה ליה ביאה ריקנית שחייבין מיתה דאף שלא נאמרה האזהרה שלא יכנסו לפני אלא 'אחרי מות שני בני אהרן' מ"מ מאחר שגדולים היו, יתכן שהשיגו זאת מדעתן שאסור ביאה ריקנית. ולזה נתחכמו שלא הקטירו רק קטורת אחת, וזה וישמו עליה' גם שניהם קטורת אחת, וחשבו שבזה לא יוחשב ביאה ריקנית [כיון דשניהם הקטירו הקטורת]. ואפשר שלזה נקרא אש זרה [זה קאי על] המחיתה אחת שלא הקטיר עליה קטורת, ונ"מ נתן עליה אש, כדכתיב ויתנו 'בהן' אש, וישמו 'עליה' קטרת, וזה הוא 'אש זרה' לגמרי, וזהו שחייבין מיתה שמתו גם שניהם. נמצא שע"י שנכנסו שניהם זה, גרם להם שלא הקטירו שניהם רק קטורת אחד, ונעשה המחיתה שניה 'אש זרה' וביאה ריקנית. וזהו שאמר הכתוב 'אחרי מות שני בני אהרן' שגרם להם

⁸ יוצא מהכלל, אתי מרחיק מדגיש רק בהברה מוטעמת

'בקרבתם' לפני ה', היינו גם שניהם, וימותו', שלסיבה זו [שנכנסו שניהם] הקריבו שניהם קטורת אחד, ונעשה השני 'אש זרה'. וזהו פירוש הכתוב דכיון שנכנסו שניהם 'בקרבתם' לפני ה', לכן גרם מיתה 'וימותו', לכן נאמר לאהרן אזהרה ואל יבוא בכל עת אל הקודש' [בביאה ריקנית].

חזון איש. ואל יבא בכל עת הר"ש בפירושו למשנה כלים פ"א מ"ט נסתפק דמתני' דאסר שלא רחוק ידים בהיכל אינו אלא מעלה דרבנן. ויש לתמוה דהא אכתי איכא לאו דאוריתא בביאה ריקנית להיכל, כדאמר מנחות כ"ז ב' מאל יבוא בכל עת וגו'. וצ"ל דהכא בנכנס לתקן ולהוציא הטומאה עסקינן, או כההיא דאמר מנחות ט' שאם הקיפו את העזרה נכנסים להיכל ואוכלין שם ק"ק, ובה אסור לכנוס שלא רחוק ידים. ואולי אין איסור דאל יבוא אלא בכהן ראוי לעבודה וצ"ע, וכן יש להסתפק בזר אי איכא בהאי אזהרה, ועי' כ"מ פ"ב מה' ביאת מקדש ה"ב דמרבינן מקרא כהנים הדיוטים.

זרע שמשון. בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואל לעלה. במדרש: זה שאמר הכתוב כי בתחבולות תעשה לך מלחמה (משלי כד, ו), ר' נתן ור' אחא בשם ר' סימון אומר, אם עשית חבילות של עבירות, עשה כנגדן חבילות של מצוות, עינים רמות – וקיוו לטטפת, לשון שקר – ולמדדתם אתם את בניכם (דברים יא, יט), וידיים שפכות דם נקי (משלי י, יז) וקשרתם לאות על ירך, לב חרש מחשבות און – והיו הדברים האלה, רגלים ממחרות לרוץ לרעה הוי רץ אחר מילה שהיא בין ברכים. ותמהו המפרשים בכוונת המדרש. ונראה עפ"י מה שנודע כי האדם נברא לתקן איזה דבר בעולם או איזה מצוה, וכל עוד שעדיין לא השלים תיקונו, הרי הוא כלא היה והנפל טוב ממנו. וכתב האר"י הק' שהיצה"ר המסית את האדם לחטוא, משיאו ביותר לקלקל באותו דבר שעבורו בא לעולם לתקן. ובה יובנו המדרש, שנתכוון לומר שלא די שתעשה תשובה מהעבירות, כי אע"פ שיצאת זכאי בדין, עדיין לא הועלת כלום בתיקונך שעבורו באת לעולם, ולכן הנכון שכשאתה עושה תשובה לא די שתחזור בך ותתחרט מהעבירות שעשית, אלא אף תעשה כנגדן חבילות של מצוות, והמצוות שתעשה יהיו באותו דבר שקלקלת כי, ממה שקלקלת הרי זה האות שאותו הדבר הוא תיקונך שלכך נבראת ונשלחת לעולם. וזה שאמר שאם חטא בעיניי רמות שלא שמרם כראוי, התיקון שלו שיעשה עמהם מצות זוהי לטוטפות'.

הרב שלמה עטרי נר"ו (דרך הבעש"ט). ואל יבא בכל עת. כתוב בגמרא בכתובות (נ, א) על הפסוק בתהלים "אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל עת" (ק, ג), כיצד יתכן שאדם יעשה צדקה כל הזמן? משיבה הגמרא: "דרשו רבותינו שביבנה... זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים".

אומר הגאון מוילנא (חומש הגר"א), אדם שזן את בניו ובנותיו הקטנים אמנם נקרא 'עושה צדקה' ויש לו מעלה, אבל זו לא דרגה גבוהה בקדושה. לכן כתוב כאן בפסוק "ואל יבא בכל עת אל הקדש", זאת אומרת שעל ידי קיום צדקה 'בכל עת' שמדבר על אדם שזן בניו ובנותיו הקטנים אי אפשר לבוא אל הקודש.

הדרך לקודש פנימה היא רק על ידי התורה – "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", המילה 'זאת' רומזת לתורה, כמו שכתוב "וזאת התורה אשר שם משה וגו'", כי רק בכוח התורה אפשר להגיע למדרגות הקדושה.

אפשר לתת תוספת ביאור לדבריו הקדושים: אדם שזן ומפרנס את בניו הקטנים, אף על פי שזו מצוה גדולה וצדקה חשובה, חי בתחושה של 'אני'. אני נותן ומעניק לילדים שלי, אני אבא אוהב ורחום. וממילא יש כאן הרגש פנימי של גאווה אסורה, וזה פוגם במצות הצדקה שלו.

רק על ידי לימוד התורה אפשר לתקן את הנקודה הזו, משום שעמל התורה ויגיעתה מראה ללומד את גודל החכמה שיש בתורה, וכמה דברים הוא אינו מבין ולא יודע, ומגלה מכוחה את קטנותו ואפסיותו, ואז יכול לקיים מצוות בשלימות עם העונה שקיבל בזכות לימוד התורה. עניין זה רמוז גם בפסוק "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה (דברים ד, מד)". כלומר, על ידי התורה שייך להגיע לבחינת 'משה' שהוא סמל העונה, וזו המטרה של לימוד התורה, להגיע לביטול ה'אני', ולהכיר שאין עוד מלבדו (דברים ד, לה), וזו מעלת התורה יותר מן המצוות.

הרב אליעזר פולאייס נר"ו. **וּבְאַבְנֵט בֶּד יַחְגֹּר, יַחְגֹּר ת"א יִסֵּר**, לשון קשירה, ופעמים מתרגם בלשון זריז.

והנה בענין חגירת האבנט כתב הרמב"ם בפ"י מכלי המקדש דמקיפו כרך אחר כרך עד שגומר וקושר, ואי בעינן קשירה דוקא ולא סגי שיתחבנו לתוך הכריכה, שמא משום כך תרגם יִסֵּר, אבל א"א לומר כן, דבפרשת תצוה וְחָגַרְתָּ אֶתְּךָ אֲבֵנֶיט (שמות כט, ט) תרגם ותזריז. ובביאורי אונקלוס כתב דאין דרך אונקלוס לתרגם בלשון זריז אלא חגירת כלי זיין (או חבישת אוכף החמור), אבל חגורת אבנט עיקר תרגומו יִסֵּר, ובפרשת תצוה שתרגם ותזריז, הוא משום שלא חגרו הם עצמם אלא משה חגר להם, ובמקום שחוגר להם אחר מתרגם בלשון זריז שאם יתרגם יִסֵּר יהא נראה כאומר לקושרו באזיקים, ואין נראה כן, דלמה יהא דרך לתרגם חגירת אבנט בלשון יִסֵּר, הא יִסֵּר פירושו קשירה, וא"כ אף כשחוגר עצמו יש לתרגם זריז, גם בפרשת בא מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים (שמות יב, יא) תרגם אסירין וצ"ע. (וכן בפרשת בראשית וַיַּעֲשׂוּ לָחֶם חֲגָרֶת (ג, ו) מתרגם זריז, מיהו אפשר דהחגור עצמו לעולם מתורגם כן)

טז כט וְהִיתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחוּדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי לַחוּדֵשׁ. סוף ספר חכמת אדם. חכמת אדם שער השמחה הנהגת חברה קדישא והאבל

בפרשת אחרי יש לדקדק הרבה. א) דמשונה פרשה זו מכל הפרשיות שבתורה שכתוב תחילה באיזה יום ואחר כך מה שיקריבו כדאיתא בפרשת אמור (ויקרא כ"ג, ה') ובפרשת פינחס בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם (במדבר כח, טז) וכן כולם וכאן כתוב תחילה כל סדר העבודה ובסוף כתוב בחודש השביעי ואיפכא הוי ליה לכתוב בחודש השביעי וגו'. ב) כיון דסיים וְכָפַר חֲפָזָן אֲשֶׁר יִמְשַׁח וגו' ממילא ידעינן שהוא דוקא בכהן גדול ואם כן למה תני וכפל כמה פעמים אחרן אחרן וכך הוה ליה לכתוב וידבר וגו' ויאמר וגו' על הכפרת, בחודש השביעי וגו' וכפר הכהן וגו' עד בגדי הקודש ואחר כן בזאת יבוא וגו' וכל הפרשה. ג) הא דפליגי בגמרא (יומא דף ג' א) רבי ורבי אלעזר ב"ר שמעון חד אמר איל האמור כאן הוא האמור במוספין בפניחם ואם כן קשה למה כפל התורה לכתוב כאן האיל יותר משאר המוספין דלא הזכירו כאן. ד) בפסוק וְהִיתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם ואחר כך כתיב (שם, ל"ד) עוד הפעם וְהִיתָה זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת וגו' ולמה כפל הפסוק שתי פעמים. ה) בפסוק ראשון לא נאמר והיתה זאת לכם ובפסוק שני כתיב זאת לכם. ו) מה שכתב וַיַּעַשׂ בְּאֶשֶׁר צָוָה ה' פירש רש"י כשהגיע יום הכפורים עשה, וקשה מאי רבותא שקיים מצוות ה'. ונראה לי על פי מה ששמעתי בשם מחותני הגאון החסיד מהר"א [=הגר"א מוילנא] שדקדק מה שאמרו בגמרא (יומא דף ל"ב א) הביאו רש"י על פסוק וְכָפַר אַחֲרָן (טו, כג) ופירש רש"י כל הפרשה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה עיין שם ברש"י וקשה וכי לא יכולה התורה לסדר הפסוקים כמו שסידרם רש"י. ורמב"ן דחק בזה ותידין הוא ז"ל על פי מדרש רבה בפרשה זו פרשה כ"א א"ר יודן בר סימון צער גדול וכו' וְאֵל יָבֹא בְּכָל עֵת יש עת ל"ב שנים ויש עת לשבעים שנים וכו' אמר לו הקדוש ברוך הוא לא עת לשנה ולא ל"ב שנים וכו' אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה עד כאן, נשמע מזה שדוקא שאר כהנים גדולים אסורים ליכנס לקודש קדשים אלא ביום הכפורים, אבל אחרן היה מותר ליכנס בכל שעה ושעה רק

שיכנס בסדר העבודה שנאמר בפרשה זו ולפי זה התורה דקדקה בסדר שהרי הטעם שאמרו בגמרא דקרא דובא אהרן הוא שלא כסדר דגמירי דחמש טבילות ועשר קידושין לכהן גדול ביום הכפורים ואי כסדר הכתוב לא משכחת אלא ג' (עיין ברש"י) וזה דוקא ביום הכפורים היה הלכה למשה מסיני דצריך ה' טבילות אבל כשירצה אהרן לעבוד בשאר ימות השנה לא גמירי הלכתא ואם כן באמת אינו אלא שלוש ועובד כסדר האמור בפרשה ואם כן הפסוק וּבֹא אַהֲרֹן נִכְתֵּב כְּסֹדֶר מִשׁוּם אַהֲרֹן בְּשֵׁאֵר יְמֹת הַשָּׁנָה. עד כאן דברי הגאון ויתורת אֲמַת הַיְּתֵה בְּפִיחוֹ (מלאכי ב, 1) וּשְׁפָתַי יִשָּׁק (משלי כד, כו). והנה מדרש הזה נעלם מבעל ידי משה סוף פרשת תצוה דאיתא שם כך אהרן היה נכנס בכל שעה לבית קדשי קדשים וכתב שהוא טעות סופר וצריך לומר בכל יום הכפורים וזה אינו דבאמת אהרן היה לו רשות ליכנס בכל שעה ולפי זה בפרשת תצוה דכתיב וְכָפַר אֶהְרֹן... אַחַת בְּשָׁנָה (שמות ל, 1) צריך לומר דרצה לומר אחת בשנה מחויב לכפר. ולפי זה מתורץ קושיא ראשונה ושניה דלכן לא התחיל בחודש השביעי שהרי פרשה זו נאמרה לאהרן והוא מותר ליכנס בכל שעה וגם קושיא שלישית דלכך כתב כאן האיל משום אהרן בשאר ימות השנה דאז אין מקריב מוספין אלא דוקא ביום הכפורים, מכל מקום צריך להקריב האיל. וגם קושיא רביעית וחמישית דלכן לא נכתב והיה זאת לכם דמשמע דקאי אלמעלה ובאמת מכאן מתחיל פרשה אחרת דעד כאן היה מדבר באהרן בכל יום וכאן מתחיל ענין אחר דבחודש השביעי תענו ואז וכיפר הכהן וגו' ואחר כך סיים והיתה זאת לכם רצה לומר כל סדר העבודה הנאמר למעלה לחוקת עולם ומה שכתב שבת שבתון וגו' לחוקת עולם עוד הפעם נראה לי מדקרי ליה שבת הוה אמינא דועניתם רצה לומר בשאר ענויים חוץ מאכילה שהרי נקרא שבת ולכן כתב שבת וגו' ואפילו הכי ועניתם רצה לומר אפילו מאכילה ובזה מיושב מה שכתוב בסוף הפרשה ויעש אהרן שכתב רש"י להודיע זריזותו שעשה כן ביום הכפורים וקשה דאין זה זריזות ולפי זה אתי שפיר דכוונת הכתוב דתיכף כשאמר לו משה עשה כן באותו יום או למחר (ועל פי זה יש לתרץ קושיית המשנה למלך פרק ז' מהלכות כלי מקדש על מה שכתב הבית יוסף באורח חיים סימן קל"ג דאין מצוה במעלה עשן בכל השנה רק ביום הכפורים, שהרי ביזמא דף נ"ג עמוד א' אמרינן להדיא אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מנין תלמוד לומר וְכָפַר עֲנַן הַקָּטָרֶת וְעִיֵּן שֶׁם שְׂדַחַק מֵאֵד וּלְפִי הַנִּזְכָּר לְעִיל לֹא קִשָּׁה מִיָּד דְּרַצָּה לִּי לִי לִי כְּשֶׁנִּכְנַס אֶהְרֹן בְּשֵׁאֵר יְמֵי הַשָּׁנָה חוּץ מִיָּמֵי הַכֹּהֲנִים):

יח ה אתון דאורייתא. וְשִׁמְרְתֶּם אֶת חֻקֵּי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי יי. ביבמות (דף סא.) הקשו התוס' אהא דאיתא שם דאין הגויים קרויין 'אדם', [א"ה. תלמוד בבלי יבמות סא א. קברי גויים אינן מטמאין באהל, שנא': וְאֵתָּן צִאֲנִי עֲצֵן מִרְעִיתִי אָדָם אֲתָם (יחזקאל לז, לא), אתם קרויין אדם, ואין הגויים קרויין אדם], מהגמרא בסנהדרין (נט.). דאמרו: אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כהנים לויים ישראלים לא נאמר, אלא 'האדם', ללמדך שאפי' גוי⁹ ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול. ותירצו דגויים רק 'אדם' אין נקראים, אבל 'האדם' קאי גם אגויים, והדברים מופלאים מהבין. ונלענ"ד טוב טעם בזה בס"ד ע"פ המבואר בספר הגלגולים (פ"א) בהבנת דרשת חז"ל הנ"ל דאתם. אתם קרויין 'אדם', ולא הגויים קרויין 'אדם', ותוכן הדברים, כי נשמת אדם הראשון העצמית היתה נשמה של קדושה חלק אלקי ממעל ית"ש, וכמ"ש זיפח באפיו נשמת חיים, ובזוהר אמרו: 'מאן דנפח, מתוכיה נפח'¹⁰ ורק אחרי חטא עץ הדעת הלביתה הסט"א הנקרא 'אדם בליעל' בסוד הכתוב 'עַתָּה אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ' (קהלת ח, ט), ועל כן בני ישראל אשר יצאו מאדם הראשון, להם חלקי נשמת אדם הראשון העצמית, אולם אומות העולם יצאו מלבוש נשמת אדם הראשון שהלבישתו הסטרא אחרא הנ"ל, ואין נפשותם מנפש

⁹ א"ה. לאורך כל קטע זה מופיע 'עכו"ם' במקום גוי או אומות העולם ותיקנתי גם במקומות שהם לשון הרב ולא מובאה מדברי חז"ל.

¹⁰ בחיפוש במאגרים תוכן הדברים בלשון זו או דומה נמצא בכמה ספרים, אבל לא בזוהר (אע"פ שהם מפנים לזוהר).

אדם הראשון העצמית כלל, וזהו אתם קרויים 'אדם', כי בנ"י הם ממש עצמיות אדם הראשון, ולא כן אומות העולם, עכת"ד. והנה תיבת 'אדם', הוא בשתי פנים א': שם העצם של אדם הראשון. ב') שם התואר של מין בני אדם. והנה מדברי הספר הגלגולים הנ"ל מובן, כי כאשר תרמוז תיבת 'אדם' על שם העצם של אדם הראשון, אז לא קאי אגויים, כיון דהם אינם יוצאים כלל מעצמיות נפש אדם הראשון וכנ"ל. אולם כאשר היא שם התואר והמין, אז גם הם בכלל, שהרי הם ג"כ ממין אדם. והנה הראב"ע (שמות ג טו) כתב כי האות ה' בתחילת התיבה הוא סימן על התיבה שאיננה שם העצם כי אם שם התואר, כי שם העצם לא יפול בו אות ה', שלא יתכן לומר 'הראובן', 'השמעון', כי אם 'החכם', 'העשיר', ע"ש. ולפ"ז כאשר נאמר 'האדם' באות ה', א"כ אז בהכרח תיבת 'אדם' הוא שם התואר והמין, וכן מבואר בראב"ע שם, ולכן שפיר קאי גם אגויים, משא"כ כשנאמר 'אדם' בלא אות ה', אז נדרש על שם העצם של אדם הראשון וקאי רק אישראל מפאת היותם עצמיות אדם הראשון ממש, אבל לא כן אגויים שאינם מעצמיות אדם הראשון כלל וכנ"ל.

הפטרת אחרי

הרב גור-אריה צור נר"ו. בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

הָלֹא כִּבְנֵי כְּשִׁיִּים אַתֶּם לִי

מפרש המלבי"ם: אחר שניבא פורעניות, סיים הנביא עמוס את ספרו בדברי תנחומין, ושבח לעם ישראל. ואומר אתם מיוחדים לי כבני כושיים שהם מצויינים וניכרים תמיד ומיוחדים לאבותיהם ע"י שחרות עורם, שהגם שיגלו ויתערבו בין עמים אחרים, בל יתערבו עמהם. כן אתם הגם שתגלו ותתערבו בין העמים תמיד תהיו ניכרים כי אַתֶּם לִי. ולא כן פלשתים וארם כשהעליתם מכפתור ומקיר הרי בגלותם התערבו עם העמים והתבטלו בתוכם ולא היו עוד פלשתים וארמים רק כפתורים ואנשי קיר]

וממשיך הנביא לדבר מענייני הגאולה

בְּיוֹם הַהוּא אֲקִים אֶת סֶפֶת דָּוִד הַנּוֹפֵל וְגִדְרֹתַי אֶת פְּרִצִּיהֶן וְחִרְסֹתַי אֲקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם:
מפרש רש"י ביום ההוא. אחרי בוא עליהם כל אלה יבוא יום ההוא המוכן לגאולה ובו אקים סוכת דוד הנופלת, יהונתן תרגם מלכותא דבית דוד:

ועוד ידבר מענייני הגאולה העתידה: הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם יְהוָה וְנָגַשׁ חוֹרֵשׁ בְּקֶצֶר וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשַּׁךְ הַזֶּרַע וְהִטִּיפוּ הַהָרִים עָסִיס וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּגְגֶנָה: וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹ עָרִים נִשְׁמָוֹת וַיֵּשְׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת יַיִן וַעֲשׂוּ גִזְזֹת וְאָכְלוּ אֶת פְּרִיהֶם:
ומסיימת ההפטרה בפסוק המשייך אותה לפרשה:

וְנָטְעִיתִם עַל אֲדָמָתְם וְלֹא יִנְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתְם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אֲמַר יְהוָה אֱלֹהֵיךְ:
וכמבואר בפרשה כי הארץ מקיאה את יושביה החוטאים: וּתְקֵא הָאָרֶץ אֶת-יֹשְׁבֶיהָ
אבל אתכם לא תקיאה הארץ ככתוב:

וְלֹא-תְקִיָה הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַכֶּם אֹתָהּ כְּאֲשֶׁר קָאָה אֶת-הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם
באשר תשמרו את משמרתי ככתוב בסוף הפרשה:

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

וכך יהיה פירושו: וְלֹא יִנְתְּשׁוּ כִּי לֹא-תְקִיָה הָאָרֶץ בִּאֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ עוֹד מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיהֶם.

ואשר על כן מסיימת ההפטרה:

וְנִטְעָתִים עַל אֲדָמָתְךָ וְלֹא יִנְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתְךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
וּכְפִירוֹשׁ הַמִּלְבִּי"ם בְּסִיּוֹם הַהִפְטָרָה: מֵאִזְּכָּר יֵהְיוּ כַּעַץ הַנְטוּעַ בַּמִּקְוֵה שֶׁאֵין אִפְשָׁר
לַעֲקֹרוֹ מֵאֲדָמָתוֹ כֵּן לֹא יִנְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתְךָ, כִּי לֹא יִלְכּוּ עוֹד בַּגְּלוּת לַעֲוֹלָם.
מִהֲרָה תִּתְּגַשֵּׁם הַנְּבוּאָה לַעֲיִנֵינוּ כֵּן יִהְיֶה רָצוֹן בְּבִ"א.

תָּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אֵם אֶתָּה מִתְעַנִּין

בְּהַבְטִים הַלְשׁוֹנִיִּים שֶׁל הַתּוֹרָה

(לְשׁוֹן הַמִּקְרָא, הַמִּשְׁנָה, הַתְּלָמוּד וְכו')

אֶתָּה מוֹזְמֵן לְהַרְשֵׁם (בְּחֵן)

לְקַבֵּל דּוּאָ"ל בְּנוֹשָׂאִים לְשׁוֹנִיִּים

בְּתוֹבָת info@maanelashon.org

☺ בּוֹא לְהַחֲכִים אֶת עַצְמְךָ וְאֶת שְׂאֵר הַמְּכֻתָּבִים ☺